

دراهریشه کن ساختن فقر

فاجعه
بزرگ
بشریت

آیت الله حسین نوری

هر نهضت و مکتبی با شعاری بلکه با شعارهائی آغاز میشود که آن شعارها منعکس کننده روح و هدف آن نهضت و مقدمه و پیش در آمد اعمال و ارزشهای آن مکتب محسوب می شود و مسیر و مقصد آن نهضت و مکتب را تعیین و تبیین می کند.

دین اسلام نیز با پویائی و تحرک و تحرک آفرینی مخصوصی که دارد خود نهضتی است اساسی و بنیادی و مکتبی است متعالی که هدفها و ارزشهای آن در ضمن شعارهائی اعلان گردیده است.

این شعارها در قرآن کریم و احادیث اسلامی مخصوصاً در نهج البلاغه مندرج است.

باین مطلب نیز باید توجه داشته باشیم که این شعارها مانند شعارهای برخی از سیستم های ساخته بشر شعارهای فریبنده

و تو خالی نیست بلکه شعارهائی است پرمحتوا که آغازگر و نمایانگر اهداف و اعمال و ارزشها است.

از جمله شعارهای حماسه ای و تحرک زائی که در «نهج البلاغه» این کتاب گرانبها و گرانبه که از زبان پر برکت نخستین شاگرد مکتب با عظمت اسلام حضرت امیرمؤمنان علیه السلام صادر گردیده است وجود دارد این است:

(الْمَيِّتَةُ لِأَلِ الدِّينِ الثَّقَلَيْنِ لِأَلِ التَّوَسُّلِ)

یعنی: «مرگ آری ولی ذلت و پستی نه». «کمبود آری اما وابستگی نه»

این کلمات پرمحتوا تعیین کننده خط سیر نهضت و مکتب اسلامی در همه ابعاد است و ما اکنون آنرا بمناسبت بحث خود باید از دیدگاه اقتصاد سرمشق و مورد توجه خود قرار بدهیم و بکوشیم در این صحنه از زندگی خود به هر قیمتی که باشد عزت

و عظمت شایسته خویش را بدست بیاوریم و از هرگونه ذلت و حقارت بدور و برکنار باشیم و با هر نوع کمبودی که در نتیجه مبارزه با وابستگی و برکناری از آن مواجه می گردیم بسازیم و روح کار و تلاش و تولید و ابتکار و خلاقیت را در جامعه خود زنده کنیم و با همت بلند دست به کارهای بزرگ بزنیم تا آن عظمت و اعتلاء که شایسته مسلمانان راستین است بوجود بیاوریم و فقر و بیکاری و مصرف زدگی را که لگنه ننگینی بر دامن اقتصاد جامعه اسلامی است از اجتماع خود ریشه کن سازیم.

کلمات دیگری نیز در این زمینه که از پیشوایان معصوم اسلامی سلام الله علیهم رسیده است منعکس کننده این موضوع است که آن رهبران بزرگ همواره می کوشیدند روح عظمت خواهی را در

مسلمانان ایجاب و تقویت کنند و دامن جامعه آنان را از هر نقص و ذلت پاک و پیراسته نمایند.

در اینجا برای نمونه به ذکر تعدادی از آنها می پردازیم:

۱ - روزی مردی بنام ابن جبلیه در حالی که یک عدد «ماهی» در دست داشت و حرکت می کرد - شاید این کار را به قصد فروش آن «ماهی» انجام میداده و چند ساعت باید وقت صرف می کرد تا آنرا بفروش برساند - به حضرت کاظم (ع) برخورد کرد حضرتش در حالی که متأسف شد فرمود «این قبیل کارها را کنار بگذارید شما دشمنان بسیاری دارید مخصوصاً این جمله که: «شما دشمنان بسیاری دارید» را دو مرتبه تکرار کرد و سپس فرمود تا میتوانید دست به انجام کارهایی که عظمت شما را در برابر دشمنانتان تأمین می کند بزنید» این جمله منعکس کننده دستور بسیار مهمی است که همواره مورد نظر پیشوایان بزرگ دین اسلام بوده است.

۲ - حضرت صادق علیه السلام به شخصی که با او درباره «اقتصاد» تذکراتی میداد فرمود: «به انجام کارهای بزرگ اقدام کن».

۳ - و نیز حضرتش به شخص دیگری فرمود: «در بازار بعنوان واسطت برای فروش کالاها فعالیت مکن و شخصاً به تولید پرداز و هرگز به انجام کارهای کوچک اقدام مکن که خداوند کارهای بزرگ را دوست میدارد و کارهای کوچک را دوست نمیدارد».

میدانیم که اساس هر تحولی از روح و فکر انسان آغاز میشود و تا روح و فکر انسان تغییر نکند تحولی در آن بوجود نمیآید اسلام برای اینکه تحول بنیادی در

پیشرفت اقتصادی جامعه اسلامی ایجاب کند مسلمانان را چنانکه می بینیم به داشتن همت بلند و روح تولید و انجام کارهای بزرگ دعوت می کند.

این همه تاکید به کار و کوشش و تلاش نیز با همین موضوع ارتباط دارد ما در اسلام کمتر موضوعی را پیدا می کنیم که درباره آن به اندازه موضوع کار و فعالیت اقتصادی ترغیب و تشویق بعمل آمده و با تعبیرات مختلفی مورد توجه قرار گرفته باشد.

دسته ای از احادیث اهل بیت عصمت سلام الله علیهم اساساً «کار» را بعنوان یک وظیفه اجتماعی - نه بعنوان وسیله امرار معاش - معرفی می کنند، مفاد این قبیل احادیث این است که مسلمانان نباید به «کار» تنها از این نظر که وسیله تأمین احتیاج اقتصادی شخصی آنها است بنگرند و از این نظر به انجام آن بپردازند بلکه لازم است به آن، بعنوان یک وظیفه و مسؤولیت اجتماعی نگاه کنند و از این دیدگاه به انجام آن قیام نمایند و تفاوت میان این دو دیدگاه روشن است زیرا اگر به آن تنها از نظر تأمین احتیاج شخصی نگاه کنند، در صورتی که بواسطه تمکن مالی محتاج نباشند، یا هنگامی که احتیاج آنها رفع شد از انجام آن بازمی ایستند و دیگر به فکر انجام آن نخواهند بود اما اگر کار را هر فردی بعنوان یک وظیفه و مسؤولیت بشناسد و انجام آنرا باین عنوان برای خود لازم و فریضه بداند در هر حال به انجام آن قیام می کند و اجتماع، از لحاظ تولید، صنعت، کشاورزی و دامپروری پیش میرود و غنی و مستقل می گردد.

حضرت سجاد علیه السلام می فرمودند: «حضرت امیرمؤمنان علیه السلام در هوای

گرم به انجام فعالیت اقتصادی می پرداخت و این موضوع نه از این جهت بود که احتیاج خود را تأمین کند بلکه از این جهت بود که می خواست خداوند او را در حالی که در راه تولید مال از راه حلال فعالیت می کند ببیند».

حضرت صادق علیه السلام می فرمود: «من برای تحصیل مال از راه حلال بر مرکب خود سوارمیشوم و به تکاپومی پردازم و این موضوع بمنظور رفع احتیاج نیست بلکه مقصودم این است که خداوند تعالی مرا در حالی که اشتغال به تحصیل مال از راه حلال دارم ببیند».

حضرت صادق علیه السلام به «محمد بن مسلم» که یکی از چهره های درخشان فقه و حدیث در آن عصر بود و ۱۶ هزار حدیث از حضرت باقر علیه السلام و ۱۴ هزار حدیث از حضرت صادق علیه السلام از حفظ داشت و مستأمر توانگری بود که احتیاج شخصی به کسب مال و ثروت نداشت دستور فرمودند که به «کاری» اشتغال داشته باشد، وی اطاعت امر کرده در درب مسجدی، محل متناسبی برای کسب و کار در نظر گرفت و در آنجا نشست و شروع به خرما فروختن کرد، بستگانش این شغل را برای او مناسب ندیدند و با او در این موضوع مذاکره نموده شغل «آسیابانی» را مناسب تر تشخیص دادند او هم بر این اساس «آسیابانی» و «شتری» فراهم کرده برای اداء وظیفه و انجام مسؤولیت خود به شغل آسیابانی پرداخت و از این جهت بود که آن محدث وقیه بزرگ به «طحان» یعنی آسیابان معروف گردید.

پیشوایان معصوم اسلامی سلام الله علیهم برای بیان اهمیت فعالیت های اقتصادی مخصوصاً تاکید می کردند که

مسلمانان در هیچ حالی نباید از انجام آن دست بکشند و باز بایستند:

حضرت صادق علیه السلام به هشام صیداوی فرمودند: «اگر به بینی دولشکر در برابرهم صف آرائی کرده و باهم برخورد نموده به نبرد پرداختند حتی در چنین وضعی از فعالیت اقتصادی دست بردار.»

و نیز به شهاب بن عبدربه فرمود: «اگر به تو خبر برسد که فردا انقلاب جهانی بر پا می گردد و حضرت مهدی (ع) ظهور میکند بازهم از فعالیت اقتصادی و تکاپو در راه تحصیل روزی نباید باز بایستی.»

در این مورد توجه باین نکته نیز لازم است که: یکی از رازها و راههای موفقیت «سحر خیزی» است در هنگام صبح از طرفی آرام بودن محیط و خاموش بودن ازدحامها و هیاهوها، وسیله بسیار خوبی برای تمرکز فکر و حواس که در پیشرفت کارها بسیار مؤثر است میباشد.

و از طرف دیگر نشاطی که پس از استراحت شبانه بعمل آمده است کمک

بسیار مؤثری به پیشرفت کاری که هنگام صبح انجام می گیرد خواهد کرد.

از این جهات افرادی که عادت به سحرخیزی دارند و از برکت این خوی و خصلت برخوردارند در زندگی موفقیتهای فراوان دارند و در احادیثی که در رابطه با تشویق به کار و فعالیت اقتصادی از اهل بیت عصمت سلام الله علیهم صادر گردیده است مخصوصاً بر این مطلب که هنگام صبح به تحصیل و طلب مال پردازند که ارتباط با آمادگی در هنگام صبح و سحرخیزی است تاکید فراوان بعمل آمده است.

حضرت رسول اکرم (ص) فرمودند: «هنگام صبح به انجام کارهای خود اقدام کنید زیرا من از پروردگار خود چنین خواسته ام که در صبحگاهان به امت من برکت خود را نازل بفرماید.»

حضرت صادق (ع) به مردی بنام خالد بن نجیح فرمودند: «به اصحاب من سلام برسانید و بآنها بگوئید: جدی و کوشا باشند و همینقدر که نماز صبح را خواندند به تحصیل مال و رزق حلال

پردازند.»

حضرت موسی بن جعفر علیهما السلام به مردی به نام مصادف فرمودند: «در صبحگاهان بسوی کسب و کار که وسیله عزت تست گام بردار و اقدام کن.»

حضرت صادق (ع) به علی بن عقبه فرمود: «عزت خود را حفظ کن» علی بن عقبه گفت: «قربانت بروم عزت من چیست؟ فرمود صبحگاهان بسوی بازار حرکت کن.»

و نیز حضرتش به معلی بن خنیس فرمودند: «صبحگاهان بسوی کار و اشتغال اقتصادی که وسیله عزت تست گام بردار.»

در این احادیث باین نکته نیز که فعالیت های اقتصادی «عزت انسانها» قلمداد شده است باید توجه کامل داشته باشیم! ادامه دارد

۱. در تنظیم مطالب این مقاله از کتابهای وسائل وافی و مستدرک الوسائل استفاده شده است.

«ملت شریف ما اگر در این انقلاب بخواهد

پیروز شود باید دست از آستین برآرد و به کار پردازد.

از متن دانشگاهها تا بازارها و کارخانه ها و مزارع و

باغستانها تا آنجا که خود کفا شود و روی پای خود

بایستد.»

از پیام امام بمناسبت روز کارگر ۱۲/۲/۵۹